

<https://doi.org/10.54937/refl.2023.7.2.43-64>

Vyučovanie finančnej gramotnosti v regionálnom školstve

Teaching financial literacy in regional education

Zuzana GONČÁROVÁ, Jana PITEKOVÁ, Ľubica ĎURAJDOVÁ

Abstrakt

Zvyšovanie finančnej gramotnosti v populácii detí a mládeže je predpokladom predchádzania finančných problémov jednotlivcov v dospelosti. Čím väčšia časť populácie bude mať možnosť vzdelávať sa v oblasti osobných financií už v období školskej dochádzky, tým vyšší je predpoklad, že sa v budúcnosti vyhnú komplikáciám súvisiacim so správou peňazí a majetku. Zavádzanie problematiky finančnej gramotnosti do učebných osnov, predovšetkým však do štátnych vzdelávacích programov, je predmetom skúmania v predkladanom príspevku. Zároveň obsahuje odporúčania, ktoré boli formulované s cieľom efektívneho zavádzania finančnej gramotnosti do jednotlivých školských vzdelávacích programov.

Kľúčové slová: manažment, školstvo, pracovná motivácia, nástroje motivácie, spokojnosť, personálny rozvoj

Abstract

Increasing financial literacy in the population of children and youth is a prerequisite for preventing financial problems of individuals in adulthood. The larger part of the population will have the opportunity to learn about personal finance already during schooling, the higher the assumption that they will avoid complications related to money and property management in the future. The introduction of the issue of financial literacy into the curriculum, but above all into the state education programs, is the subject of research in the submitted paper. At the same time, it contains recommendations that were formulated with the aim of effectively introducing financial literacy into individual school education programs.

Keywords: Education. Teaching. Financial literacy. Schooling. Regional Schooling.

JEL Classification: M12, I21, O15

Úvod

Témou predkladaného príspevku je vyučovanie finančnej gramotnosti v regionálnom školstve.

Vplyvom zvyšovania životnej úrovne na Slovensku sa mladá generácia dostáva do situácie, keď musí čeliť širokej ponuke tovarov a služieb v kamenných aj internetových obchodoch. V súčasnej dobe, ktorá je charakterizovaná neobmedzenými potrebami, ale obmedzenými zdrojmi je veľmi dôležité pripraviť mladých ľudí na situácie ktorým sú často vystavovaní. Reklamy v televízii aj na internete lákajú ku kúpe často nepotrebných vecí. Nakupovanie sa stáva modernou záľubou a nahrádza tak iné, zvyčajne užitočnejšie, formy trávenia voľného času. V snahe predchádzať finančným problémom v dospelosti sa nielen na Slovensku, ale aj v ďalších krajinách OECD začala problematika finančnej gramotnosti zavádzať do učebných osnov. Žiaci a študenti základných aj stredných škôl a gymnázií na Slovensku sa prostredníctvom predmetov ako matematika, občianska náuka alebo priamo prostredníctvom predmetu finančná gramotnosť učia riešiť finančné problémy. Tie zahŕňajú všeobecno ekonomické otázky týkajúce sa napríklad výberu povolania v zmysle uplatnenia sa na trhu práce, ale aj špecifické finančné témy ako úvery, poistenie, rodinný rozpočet, finančné plánovanie a podobne.

Cieľom príspevku bolo teoreticky spracovať aktuálne poznatky o vyučovaní finančnej gramotnosti v slovenskom regionálnom školstve. Uvedený hlavný cieľ bol následne rozčlenený na čiastkové ciele. K nim patrili výber a štúdium relevantnej literatúry, štúdium zákonov a predpisov týkajúcich sa problematiky a v neposlednom rade podrobná analýza obsahových štandardov vybraných vyučovacích predmetov. Následná syntéza získaných poznatkov pomohla vytvoriť komplexný pohľad na problematiku vyučovania finančnej gramotnosti v slovenskom regionálnom školstve.

1 Teoretické východiská

Nasledujúca časť príspevku sa venuje teoretickým východiskám problematiky vyučovania finančnej gramotnosti v regionálnom školstve v Slovenskej republike. Obsahuje definície základných pojmov potrebných pre spracovanie aktuálnych poznatkov o vyučovaní finančnej gramotnosti v slovenskom regionálnom školstve. Problematika zahŕňa pojmy ako sú regionálne školstvo, vzdelávanie, gramotnosť v rôznom ponímaní ako aj finančná gramotnosť vrátane jej jednotlivých zložiek.

Základné pojmy

Pre dôkladné spracovanie riešenej problematiky je potrebné hneď v úvode definovať a upresniť pojmový aparát tak, aby poznatky ďalej prezentované a rozvíjané boli jednoznačne vyjadrené a pochopené. V tej súvislosti sa budeme venovať predovšetkým pojmom z oblasti vzdelávania, čiže informácie budú prioritne viazané k problematike pedagogiky ako vednej disciplíny.

Regionálne školstvo v Slovenskej republike je predstavované sústavou školských zariadení od materských po stredné školy. Súčasťou regionálneho školstva nie sú vyššie vzdelávacie inštitúcie t.j. vysoké školy a univerzity.

Vzdelávaním sa vo všeobecnosti rozumie „cieľene organizovaný a realizovaný proces výchovného a vzdelávacieho pôsobenia a učenia zameraného na rozvoj dieťaťa alebo

žiaka v súlade s jeho predpokladmi a podnetmi, ktoré stimulujú jeho vlastnú snahu stať sa harmonickou osobnosťou“ (Zákon č. 245/2008 Z.z. zákon o výchove a vzdelávaní, tzv. školský zákon). Podľa Nemcovej a Šolcovej je vzdelávanie „systém, v ktorom štruktúrované a cielene prebieha učenie sa“ (2020), pričom „učenie sa je proces osvojovania si vedomostí“ (Nemcová, L. – Šolcová, J., 2020). Průcha uvádza, že pojem „vzdelávanie sa všeobecne v pedagogickej teórii chápe ako proces zámerného a organizovaného osvojovania poznatkov, zručností, postojov a.i., typicky realizovaný pomocou školského vyučovania“ (2009, s. 17). Zároveň upozorňuje na skutočnosť, že výchova a vzdelávanie predstavujú dva vzájomne previazané procesy, ktoré nie je možné od seba oddeliť (Průcha, 2009).

V pôvodnom zmysle slova *gramotnosť* predstavovala schopnosť čítať a písať (príp. aj počítať). Dnes sa hovorí skôr o funkčnej gramotnosti, ktorá pomáha pri uplatnení človeka v profesijnej a sociálnej oblasti (Bertl, I., 2017).

Vychádzajúc z informácií dostupných v slovenskej a českej odbornej literatúre (venujúcej sa problematike vzdelávania a finančnej gramotnosti) možno konštatovať, že v teórii aj praxi rozoznávame rôzne typy gramotnosti (numerická, informačná a pod.). Gramotnosť v zmysle funkčnej gramotnosti, je „súbor zložitejších zručností než elementárna gramotnosť, ktoré sú nevyhnutné k profesionálnemu uplatneniu a k rôznym sociálnym aktivitám dospelých ľudí v súčasnej civilizácii. V pedagogickej a andragogickej teórii se v posledných rokoch používa pojem gramotnosť pre vyjadrenie kompetencií (znalostí, zručností, spôsobilostí) vytváraných na základe vzdelávania v jednotlivých odboroch: čitateľská gramotnosť, literárna gramotnosť, matematická gramotnosť, prírodovedná gramotnosť, finančná gramotnosť, ICT gramotnosť a ďalšie. Tieto jednotlivé druhy gramotnosti sú definované a systematicky hodnotené (merané) v medzinárodných hodnoteniach PISA, IALS a iných“ (Průcha, J. - Veteška, J., 2014, s. 119).

Autori Slovníka finančnej gramotnosti definujú finančnú gramotnosť ako „schopnosť používať poznatky a zručnosti na efektívne riadenie vlastných finančných zdrojov s cieľom zaistiť si celoživotné finančné zabezpečenie“ (2016, s. 24).

Obširnejšiu definíciu možno nájsť v českej literatúre, ktorá vychádza z českej Národnej stratégie finančného vzdelávania 2010. Prvá stratégia finančného vzdelávania v Českej republike bola spracovaná a vydaná Ministerstvom financií Českej republiky a schválená tiež Ministerstvom školstva mládeže a telovýchovy. Vychádza z dokumentu Stratégia finančného vzdelávania z roku 2007. Aktuálne je problematika vzdelávania vo finančnej oblasti v Českej republike zastrešená Národnou stratégiou finančného vzdelávania 2.0. Definícia finančnej gramotnosti, ktorá vychádza z uvedenej stratégie znie: „Finančná gramotnosť je súbor znalostí, zručností a hodnotových postojov občana nevyhnutných k tomu, aby finančne zabezpečil seba a svoju rodinu v súčasnej spoločnosti a aktívne vystupoval na trhu finančných produktov a služieb. Finančne gramotný občan se orientuje v problematike peňazí a cien a je schopný zodpovedne spravovať osobný/rodinný rozpočet, vrátane správy finančných aktív a finančných záväzkov s ohľadom na meniace sa životné situácie.“ (Národní strategie finančního vzdělávání 2010, s. 11).

V anglickej literatúre sa používajú pojmy „financial capability“ (finančná kvalifikácia), „financial literacy“ (finančná gramotnosť) a „financial education“ (finančné vzdelávanie) (Orton, L. 2007, s. 7-9), pričom finančná gramotnosť sa chápe

ako „schopnosť čítať, analyzovať, riadiť a komunikovať o osobných finančných podmienkach, ktoré ovplyvňujú materiálny blahobyť. Zahŕňa schopnosť rozlíšiť finančné možnosti, diskutovať o peniazoch a finančných problémoch bez (alebo napriek) nepohodliu, plánovať do budúcnosti a kompetentne reagovať na životné udalosti, ktoré ovplyvňujú každodenné finančné rozhodnutia vrátane udalostí vo všeobecnej ekonomike.“ (Orton, L., 2007, s. 8).

Obrázok 1 Zložky finančnej gramotnosti

Peňažná gramotnosť	Cenová gramotnosť	Rozpočtová gramotnosť
Rozpočtová gramotnosť		
Správa osobného/rodinného rozpočtu	Správa finančných aktív	
	Správa finančných záväzkov	

Prameň: MF ČR. 2010. Národní strategie finančního vzdělávání. s. 13

Na obrázku 1 sú znázornené zložky finančnej gramotnosti, ktoré sa navzájom ovplyvňujú. V procese vzdelávania ide o snahu zahrnúť všetky tieto zložky tak, aby bol jeho výsledkom finančne gramotný občan (Opletalová, A. – Kvintová, J., 2014). Peňažná gramotnosť pritom predstavuje kompetencie nevyhnutné pre správu hotovostných aj bezhotovostných peňazí (Opletalová, A. – Kvintová, J., 2014). Peňažná gramotnosť ďalej zahŕňa problematiku peňazí ako výmenného prostriedku, zúčtovacej jednotky (číselné vyjadrenie hodnoty vecí alebo služieb) a uchovávateľa hodnôt. Ďalšou skúmanou problematikou peňažnej gramotnosti môže byť história a podoba peňazí, mena a menové systémy, bankový systém ako aj ochranné prvky banokoviek. Okrem uvedeného zahŕňa aj problematiku finančných trhov a sprostredkovateľov (Janičková, D. – Lang, J., 2013).

Cenová gramotnosť predstavuje schopnosť rozumieť cenovým mechanizmom vrátane inflácie a úrokových sadzieb (Opletalová, A. – Kvintová, J., 2014). K cenovej gramotnosti možno zaradiť problematiku tvorby cien rovnako na trhu statkov (tovarov a služieb) ako aj na trhu výrobných faktorov (práce, pôdy, kapitálu). A to vzhľadom ku skutočnosti, že domácnosti vystupujú na trhu výrobných faktorov na strane ponuky (ponúkajú podnikom svoju prácu, prenajímajú pôdu, poskytujú kapitál) a na trhu statkov a služieb na strane dopytu (hľadajú na trhu statkov a služieb tovary, prostredníctvom ktorých môžu uspokojiť svoje potreby) (Piteková, J., 2022).

Rozpočtová gramotnosť v sebe zahŕňa schopnosť zostavovať a spravovať osobný alebo rodinný rozpočet, ako aj samotnú správu finančných aktív (vkladov, investícií a poistenia) a finančných záväzkov (úverov alebo leasingu) (Opletalová, A. – Kvintová, J., 2014). Kalátová píše, že v dokumente vydanom Ministerstvom financií Českej republiky s názvom Systém budovania finančnej gramotnosti na základných a stredných školách „rozpočtovú gramotnosť predstavujú kompetencie nevyhnutné pre správu osobného/rodinného rozpočtu (napr. schopnosť viesť rozpočet, stanovovať finančné ciele a rozhodovať o alokácii finančných zdrojov) a zahŕňa aj schopnosť zvládať rôzne životné situácie z finančného hľadiska. Rozpočtová gramotnosť zahŕňa okrem vyššie opísanej všeobecnej zložky tiež dve zložky špecializované: správu finančných aktív (napr. vkladov, investícií a poistenia) a správu finančných záväzkov (napr. úverov alebo leasingu). To predpokladá v oboch prípadoch orientáciu na trhu

rôzne komplikovaných finančných produktov a služieb, schopnosť medzi sebou jednotlivé produkty či služby porovnávať a voliť tie najvhodnejšie s ohľadom na konkrétnu životnú situáciu.“ (Kalátová, 2021, s. 16) Podľa Kalátovej môžeme „finančnú gramotnosť vnímať hlavne v pochopení reálnej hodnoty peňazí a ako sa tvorí cena tovarov. Ďalej je to znalosť základných ekonomických pojmov, prečo a ako hospodáriť a aké sporiace alebo úverové produkty sú vhodné na pokrytie rôznych finančných potrieb. Všetko s cieľom vedieť vyjsť s rodinným rozpočtom, predchádzať zadĺženiu a myslieť na svoju vlastnú budúcnosť.“ (Kalátová, 2021, s. 16)

„Finančná gramotnosť je špecializovanou súčasťou širšej ekonomickej gramotnosti. Ekonomická gramotnosť oproti gramotnosti finančnej navyšuje schopnosť zaisťovať si príjem, zvažovať dôsledky osobných rozhodnutí na súčasný a zároveň budúci príjem, orientáciu na trhu pracovných príležitostí a schopnosť rozhodovať o osobných či rodinných výdavkoch“ (Opletalová, A. – Kvintová, J., 2014, s. 51). Okrem uvedeného sa s finančnou gramotnosťou spája:

1. numerická gramotnosť – schopnosť využitia matematického aparátu pri riešení numerických úloh vo vzťahu k financiám,
2. informačná gramotnosť – schopnosť využitia informácií v súvislostiach,
3. právna gramotnosť – prehľad o právach a povinnostiach, ako je schopnosť využiť adekvátnu právnu pomoc (Opletalová, A. – Kvintová, J., 2014).

História vzdelávania v oblasti finančnej gramotnosti

Nemožno jednoznačne vymedziť príčinu, ktorá viedla ľudí k rozhodnutiu vzdelávať sa práve v oblasti financií. V Spojených štátoch amerických na túto potrebu upozornil jeden z populárnych autorov motivačnej literatúry Robert Toru Kiyosaki, ktorý napísal a v 90-tych rokoch aj vydal jeden z vtedajších knižných bestsellerov s názvom „Rich Dad Poor Dad“, čo v preklade znamená „Bohatý otec, chudobný otec“. V knihe sa venuje problematike finančnej gramotnosti ako aj vzdelávaniu v tejto oblasti. Podobnou publikáciou, tentokrát v Európe, je kniha od Philppa J. Müllera, finančného mentora a majiteľa najväčšej finančnej (štátom uznanej) akadémie v Nemecku. V knihe s názvom „Peniaze“ upozorňuje na skutočnosť, že peniaze a témy s nimi súvisiace boli v kultúre západnej Európy dlho považované za tabu. Otvorene rozprávať o peniazoch a veciach s nimi súvisiacich bolo spoločensky neprijateľné a nemysliteľné. P. J. Müller pôsobí so svojimi vzdelávacími aktivitami zameranými na zvyšovanie finančnej gramotnosti v Nemecku, Rakúsku, Švajčiarsku a upozorňuje na skutočnosť, že peniaze je potrebné vnímať neutrálne a venovať im patričnú pozornosť aj vo vzdelávaní. Za jeden z impulzov smerujúcich k vzdelávaniu práve v oblasti finančnej gramotnosti možno okrem iného považovať rastúcu životnú úroveň vo svete ako aj v krajinách OECD. „OECD a jej medzinárodná sieť finančného vzdelávania (INFE – International Network on Financial Education) podporujú tvorcov politik a verejné orgány pri navrhovaní a implementácii národných stratégií finančného vzdelávania a jednotlivých programov finančného vzdelávania a zároveň navrhujú inovatívne metódy na zvyšovanie finančnej gramotnosti medzi obyvateľstvom partnerských krajín.“ (OECD, 2023a) „Vlády OECD oficiálne uznali dôležitosť finančnej gramotnosti v roku 2002 spustením jedinečného a komplexného projektu. V roku 2008 sa projekt ďalej posilnil vytvorením Medzinárodnej siete finančného

vzdelávania (OECD/INFE).“ (OECD, 2023b) Medzinárodná sieť finančného vzdelávania vznikla s cieľom:

- zberu vzájomne porovnateľných údajov a evidencie,
- vývoja metodík na meranie vplyvu,
- zdieľania skúseností a osvedčených postupov,
- rozvíjať výskum a porovnávaciu analýzu,
- navrhovať nástroje politiky,
- podporovať efektívnu implementáciu a monitorovanie. (OECD, 2023b)

Problematika finančnej gramotnosti na Slovensku je diskutovanou témou posledných dvoch desaťročí. Možno polemizovať, čo spustilo záujem o vzdelávanie vo finančnej oblasti, či už to bola snaha zabezpečiť sebe aj svojej rodine materiálne istoty alebo rastúca životná úroveň a s ňou súvisiaca potreba vzdelávania v oblasti rodinných financií.

Národný štandard finančnej gramotnosti

„Vláda SR v roku 2008 schválila materiál „Návrh stratégie vzdelávania vo finančnej oblasti a manažmentu osobných financií“ (Uznesenie vlády SR č. 447 z 2. júla 2008), na základe ktorého bol vypracovaný Národný štandard finančnej gramotnosti (ďalej len „NŠFG“). Gestorom NŠFG, ako aj finančného vzdelávania a samotnej implementácie do praxe je Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej len „MŠVVŠ SR“), ktoré úzko spolupracuje s Medzirezortnou expertnou skupinou pre finančnú gramotnosť, ktorej súčasťou je aj Ministerstvo financií Slovenskej republiky (ďalej len „MF SR“) ako jej aktívny člen.“ (MF SR, 2023). Podľa Národného štandardu finančnej gramotnosti vydaného Ministerstvom školstva a Ministerstvom financií Slovenskej republiky v roku 2008 je finančná gramotnosť definovaná ako „schopnosť využívať poznatky, zručnosti a skúsenosti na efektívne riadenie vlastných finančných zdrojov s cieľom zaistiť celoživotné finančné zabezpečenie seba a svojej domácnosti“(MŠ SR – MF SR, 2008, s. 2). Rovnako je definovaná finančná gramotnosť aj v Národnom štandarde finančnej gramotnosti verzii 1.1 a tiež vo verzii 1.2 schválenej Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR 9. marca 2017. Do praxe mal byť NŠFG verzia 1.2 zavedený od 1. septembra 2017. Podľa neho by mal absolvent strednej školy nadobudnúť počas štúdia nasledujúce kompetencie:

1. nájsť, vyhodnotiť a použiť finančné informácie,
2. poznať základné pravidlá riadenia financií,
3. rozoznávať riziká v riadení financií,
4. stanoviť si finančné ciele a napláňovať si ich dosiahnutie,
5. rozvinúť potenciál získania vlastného príjmu a schopnosť sporiť,
6. efektívne používať finančné služby,
7. plniť svoje finančné záväzky,
8. zveľaďovať a chrániť svoj aj zverený majetok,
9. porozumieť a orientovať sa v zabezpečovaní základných ľudských a ekonomických potrieb jednotlivca a rodiny, podniku,
10. hodnotiť úspešnosť vlastnej sebarealizácie, inšpirovať sa príkladmi úspešných osobností,

11. porozumieť základným pojmom v jednotlivých (finančných a ekonomických) témach,
12. orientovať sa v oblasti finančného trhu (Národná banka Slovenska, komerčné banky, poisťovne, finanční sprostredkovatelia a ostatné finančné inštitúcie),
13. orientovať sa v problematike ochrany práv spotrebiteľa a byť schopný tieto práva uplatňovať,
14. ovládať práva, povinnosti, klady a riziká osoby fungujúcej ako podnikateľ,
15. zostaviť a prezentovať vlastný podnikateľský zámer, myslieť strategicky, analyzovať a riešiť problémy (MŠVVŠ SR – MF SR, 2017).

Finančná problematika je v NŠFG verzii 1.2 (ostatná verzia) rozdelená do šiestich základných tém:

1. Finančná zodpovednosť spotrebiteľov;
2. Plánovanie, príjem a práca;
3. Rozhodovanie a hospodárenie spotrebiteľov;
4. Úver a dlh;
5. Sporenie a investovanie;
6. Riadenie rizika a poistenie (MŠVVŠ SR – MF SR, 2017).

Predchádzajúce dve verzie Národného štandardu finančnej gramotnosti, t.j. NŠFG 1.0 a NŠFG 1.1 obsahovali problematiku rozdelenú do siedmich rovnakých tém:

1. Človek vo sfére peňazí;
2. Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí;
3. Zabezpečenie peňazí pre uspokojovanie životných potrieb príjem a práca;
4. Plánovanie a hospodárenie s peniazmi;
5. Úver a dlh;
6. Sporenie a investovanie;
7. Riadenie rizika a poistenie (MŠVVŠ SR – MF SR, 2014; MŠ SR - MF SR, 2008).

Tri záverečné témy všetkých doteraz publikovaných a zverejnených národných štandardov finančnej gramotnosti sa zhodujú v názve. Obsah aj kompetencie, ktoré si žiaci a študenti jeho prostredníctvom osvoja sa však v priebehu rokov vyvíjali.

2 Materiál a metódy

V časti príspevku venovanej výsledkom a diskusii sa sústreďíme na zistenia o zaradení finančnej gramotnosti v štátnych vzdelávacích programoch. „Štátny vzdelávací program je záväzný dokument, ktorý stanovuje všeobecné ciele vzdelávania a kľúčové kompetencie, ku ktorým má vzdelávanie smerovať. Ciele vzdelávania sú postavené tak, aby sa zabezpečil vyvážený rozvoj osobnosti žiakov. Štátny vzdelávací program vymedzuje aj rámcový obsah vzdelávania. Je východiskom pre tvorbu školského vzdelávacieho programu, v ktorom sa zohľadňujú aj špecifické podmienky a potreby regiónu.“ (NIVAM, 2022)

Konkrétne budeme vychádzať zo Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách, Štátneho vzdelávacieho programu pre 1. stupeň základných škôl, Štátneho vzdelávacieho programu pre 2. stupeň

základných škôl a zo Štátneho vzdelávacieho programu pre gymnáziá. Všetky uvedené programy sú k dispozícii na stránkach Národného inštitútu vzdelávania a mládeže, ktorého zriaďovateľom je ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a ktorý vznikol zlúčením Metodicko-pedagogického centra, Štátneho pedagogického ústavu, IUVENTY – Slovenského inštitútu mládeže, Národného ústavu certifikovaných meraní vzdelávania a Slovenskej pedagogickej knižnice. Národný inštitút vzdelávania a mládeže (ďalej len NIVAM) má na svojom webovom sídle zverejnené viaceré dokumenty, ktoré tvoria východisko pre formulovanie obsahu vzdelávania na slovenských základných a stredných školách, ako aj v materských školách..

3 Výsledky a diskusia

Na základe realizovaného prieskumu v dostupných štátnych vzdelávacích programoch bolo zistené, že prevažná časť poznatkov z oblasti finančnej gramotnosti je zahrnutá vo vyučovaní predmetu „Matematika a práca s informáciami“, ako je uvedený v štátnom vzdelávacom programe.

Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách

Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách vo svojich vzdelávacích štandardoch nezahŕňa výslovne problematiku finančnej gramotnosti. V charakteristike vzdelávacej oblasti „Matematika a práca s informáciami“ však štátny vzdelávací program uvádza spôsoby a nástroje, ktoré môžu byť využité pre splnenie hlavného cieľa v tejto vzdelávacej oblasti nasledovne:

- „učiteľka: - organizuje jednotlivé vzdelávacie aktivity predovšetkým hravou formou, dramatisovaním a formou rôznych hier a jednoduchých súťaží,
- vytvára podmienky na to, aby sa deti aj pri bežných situáciách a činnostiach stretávali s jednoduchou matematikou a jej používaním, snaží sa, aby deti získavali nové vedomosti z tejto oblasti pomocou riešenia úloh podľa možností z bežného života,
  - vedie deti k vyvodzovaniu významov nových slov a symbolov v tejto oblasti, v následných vzdelávacích aktivitách a komunikačných situáciách ich opakovane používa, vytvára príležitosti na ich zmysluplné používanie deťmi,
  - dáva deťom príležitosť stretávať sa aj s úlohami, ktoré nemajú riešenie, alebo majú viac riešení,
  - uplatňuje pri riešení úloh riadené rozhovory, ktorých súčasťou je aj kladenie otázok a pokynov, vyzýva deti, aby sa navzájom počúvali, kládli otázky a odpovedali,
  - poskytuje deťom dostatok príležitostí sledovať a spoznávať postup pri riešení a výsledky,
  - vytvára priestor deťom na vysvetľovanie vlastných postupov a výsledkov riešení.“
(ŠVPPVvMŠ, 2016, s. 12, s. 13; ŠVPPVvMŠ, 2022, s. 11).

Z uvedeného možno predpokladať, že učiteľka alebo učiteľ (v Štátnom vzdelávacom programe pre predprimárne vzdelávanie sa používa pojem „učiteľka“ s ohľadom na špecifiká MŠ) vedie deti k získavaniu základov finančnej gramotnosti formou modelovania situácií z bežného života, ako napríklad nakupovanie, práca bankového úradníka alebo zmenárniky s peniazmi. Formou diskusie umožňuje deťom oboznámiť sa so spôsobmi nadobúdania finančných prostriedkov - ako odmena za prácu (mzda), vreckové, sporenie a podobne. Efektívne dosahovanie cieľa vzdelávacieho programu

možno podporiť aj náplňou obsahových štandardov v Štátnom vzdelávacom programe pre predprimárne vzdelávanie z roku 2016. Obsahové štandardy vo vzdelávacej oblasti „Matematika a práca s informáciami“ konkrétne „1 Čísla a vzťahy“ zahŕňajú nasledujúce odporúčania: „Zisťovanie počtu umožňuje učiteľka deťom využívať v rôznorodých prostrediach (tieto prostredia využíva aj na zadávanie úloh, ktoré nemajú riešenie, alebo majú viac riešení), ako napríklad sú:

- stolné hry, kde sa činnosť odvíja od hľadania a prikladania dielikov s rovnakým počtom (princíp domina) až po hry, kde sa pohybuje hracia figúrka na základe počtu,
- hry so symbolickými peniazmi a tovarom (zisťovanie ceny nákupu, porovnávanie cien nákupov, koľko nám chýba, koľko je navyše), rozmieňanie (aj na predpísaný počet), čo sa dá kúpiť za peniaze (aj pre predpísaný počet kusov tovaru),
- prostredia iných vzdelávacích oblastí.“ (ŠVPPVvMŠ, 2016, s. 40).

Štátny vzdelávací program pre 1. stupeň ZŠ v Slovenskej republike (ISCED 1 – primárne vzdelávanie)

Štátny vzdelávací program pre prvý stupeň ZŠ v Slovenskej republike má obsah vzdelávania rozčlenený do siedmich základných vzdelávacích oblastí a to:

1. jazyk a komunikácia,
2. matematika a práca s informáciami,
3. príroda a spoločnosť,
4. človek a hodnoty,
5. človek a svet práce,
6. umenie a kultúra,
7. zdravie a pohyb.

Okrem základných vzdelávacích oblastí sa v Štátnom vzdelávacom programe pre prvý stupeň ZŠ nachádzajú aj prierezové témy ako dopravná výchova, environmentálna výchova, osobnostný a sociálny rozvoj, ochrana života a zdravia, mediálna výchova a ďalšie (ŠPÚ, 2022). Problematika finančnej gramotnosti sa pritom môže vyskytovať v základných aj v prierezových vzdelávacích oblastiach. Najčastejšie je súčasťou vzdelávacej oblasti „Matematika a práca s informáciami“. Vo vzdelávacích štandardoch pre 1. stupeň základnej školy zverejnených na stránke MŠVVŠ SR (2022b) môžeme nájsť problematiku finančnej gramotnosti zahrnutú v rámci vyučovania matematiky v druhom ročníku. Konkrétne vo výkonových štandardoch v oblasti „Riešenie aplikačných úloh a úloh rozvíjajúcich špecifické matematické myslenie“. Podobne aj v treťom ročníku na prvom stupni v rámci už uvedeného predmetu „Matematika“ a takisto aj vo štvrtom ročníku na 1. stupni základnej školy. Výkonový štandard žiaka v tomto predmete na konci prvého ročníka ZŠ oblasť finančnej gramotnosti neobsahuje. Na základe vlastných skúseností však môžeme konštatovať, že v praxi sa problematike finančnej gramotnosti venujú učitelia už v 1. ročníku ZŠ. Využívajú sa jednoduché pracovné listy zamerané na rozoznávanie bankoviek a mincí, ich farebné rozlíšenie, resp. rozoznávanie existujúcich a neskutočných platidiel euromeny. V pracovných listoch sú zahrnuté príklady na sčítanie a odčítanie s prechodom cez desiatku zahŕňajúce použitie rozličných

euromincí a eurobankoviek. Súčasťou pracovných listov sú aj príklady porovnania finančnej hodnoty bankoviek a mincí vrátane eurocentov. K zložitejším príkladom patrí určovanie presnej sumy výberom konkrétnej možnosti z vhodných platidiel, ktoré má žiak k dispozícii.

Pre zaradenie finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov v rámci ostatných predmetov (okrem už uvedenej matematiky) sa odporúčania nachádzajú tiež v materiály „Metodika pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov základných škôl a stredných škôl“ (MŠVVŠ SR, 2018). Uvedenú metodiku schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 10. júla 2018 s účinnosťou od 1. septembra 2018. V metodike sa uvádza: „Finančné vzdelávanie na primeranej úrovni je možné realizovať od začiatku povinnej školskej dochádzky, teda už v prvom ročníku základnej školy. Dokonca v elementárne hravej forme je ho možné realizovať už v materskej škole.“ (MŠVVŠ SR, 2018, s. 9). V predmetnom materiály sú zároveň uvedené predmety ako aj témy, do ktorých možno problematiku finančnej gramotnosti zahrnúť. Jedná sa konkrétne o nasledujúce predmety a vybrané témy:

1. ročník

Matematika – Sčítanie a odčítanie prirodzených čísel v obore do 20

Etická výchova – Postoje a spôsobilosti v medziľudských vzťahoch, Pozitívne hodnotenie iných, Naša rodina

Prvouka – Vodné zdroje

2. ročník

Slovenský jazyk a literatúra – Prosba – želanie, Tvorba otázok – žiadosť o informáciu, Rozhovor

Matematika – Sčítanie a odčítanie prirodzených čísel v obore do 100

Prvouka – Povolania

Etická výchova – Postoje a spôsobilosti v medziľudských vzťahoch, Iniciatíva, Naša trieda

3. ročník

Slovenský jazyk a literatúra – Reklama, Vyjadrenie vlastnej túžby, Inzerát, Porekadlo, Príslovie, Ľudové rozprávky

Matematika – Násobenie a delenie v obore násobilky, Riešenie aplikačných úloh a úloh rozvíjajúcich špecifické matematické myslenie

Vlastiveda – Moja obec, miestna krajina

Pracovné vyučovanie – Tvorivé využitie technických materiálov, Stravovanie a príprava pokrmov

Výtvarná výchova – Reliéf (mince)

Etická výchova – Postoje a spôsobilosti v medziľudských vzťahoch, Riešenie konfliktov – výchova k zmierlivosti, Pomoc, darovanie, delenie sa.

4. ročník

Slovenský jazyk a literatúra – Diskusia, Názor

Matematika – Sčítanie a odčítanie prirodzených čísel v obore do 10 000, Násobenie a delenie prirodzených čísel, Riešenie aplikačných úloh a úloh rozvíjajúcich špecifické matematické myslenie

Vlastiveda – Slovensko

Pracovné vyučovanie – Človek a práca, Základy konštruovania (zdroje elektrickej energie)

Výtvarná výchova – Podnety rôznych oblastí poznávania sveta

Etická výchova – Reálne a zobrazené vzory, Rozvoj tvorivosti a iniciatívy, Náš región – naša vlasť

Informatika – Komunikácia a spolupráca – vyhľadávanie na webe, Informačná spoločnosť – legálnosť používania. (MŠVVŠ SR, 2018, s. 9)

Podľa metodiky je možné finančné vzdelávanie realizovať aj v rámci školského klubu detí v spoločenskovednej oblasti.

Štátny vzdelávací program pre 2. stupeň základnej školy v Slovenskej republike (ISCED 2 – nižšie sekundárne vzdelávanie)

Štátny vzdelávací program pre druhý stupeň ZŠ v Slovenskej republike má obsah vzdelávania rozčlenený do ôsmich vzdelávacích oblastí, konkrétne:

1. Jazyk a komunikácia
2. Matematika a práca s informáciami
3. Človek a príroda
4. Človek a spoločnosť
5. Človek a hodnoty
6. Človek a svet práce
7. Umenie a kultúra
8. Zdravie a pohyb (ŠPÚ, 2023b).

Okrem uvedených základných vzdelávacích oblastí obsahuje Štátny vzdelávací program pre druhý stupeň základnej školy v SR aj prierezové témy ako Multikultúrna výchova, Mediálna výchova, Osobnostný a sociálny rozvoj, Environmentálna výchova, Dopravná výchova, Ochrana života a zdravia, Tvorba projektu a prezentačné zručnosti (ŠPÚ, 2023b). Podľa tohto programu sa vzdelávajú aj žiaci 1. až 4. ročníka gymnázií s osemročným štúdiom. Vychádzajúc z Metodiky pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov základných škôl a stredných škôl možno konštatovať, že poznatky z oblasti finančnej gramotnosti sa žiakom v rámci nižšieho sekundárneho vzdelávania sprostredkujú predovšetkým prostredníctvom troch predmetov: občianskej náuky, matematiky a etickej výchovy (MŠVVŠ SR, 2018). V uvedenej metodike sa vyučujúcim tiež odporúča využiť aktuálne dianie v spoločnosti pre zaradenie problematiky finančnej gramotnosti do vyučovacieho procesu jednotlivých predmetov. Konkretizované sú nasledujúce vhodné predmety a témy:

Slovenský jazyk a literatúra

- Diskusia – argument, diskusný príspevok
- E-mail
- Plagát, inzerát, reklama
- Polemika
- Úradný list – objednávka, reklamácia, sťažnosť, žiadosť
- Vlastný názor
- Poštový peňažný poukaz

Matematika

- Násobenie a delenie prirodzených čísel v obore do 10 000
- Počtové výkony s prirodzenými číslami
- Riešenie aplikačných úloh a úloh rozvíjajúcich špecifické matematické myslenie
- Počtové výkony s desatinnými číslami
- Percentá (vrátane jednoduchého úročenia)
- Pomer, priama a nepriama úmernosť
- Počtové výkony s celými číslami
- Pravdepodobnosť, štatistika
- Riešenie lineárnych rovníc a nerovníc
- Grafické znázornovanie závislostí
- Štatistika
- Práca s kalkulačkou, odhad výsledku

Informatika

- Reprezentácie a nástroje – práca s textom, práca s prezentáciami, práca s tabuľkami,
- informácie
- Komunikácia a spolupráca – práca s webovou stránkou, vyhľadávanie na webe, práca

- s nástrojmi na komunikáciu
- Informačná spoločnosť – bezpečnosť a riziká

Biológia

- Človek a jeho telo
- Životné prostredie organizmov a človeka
- Ekologické podmienky života

Fyzika

- Energia
- Zlúčeniny uhlíka

Chémia

- Látky a ich vlastnosti

Dejepis

- Človek a komunikácia
- Obrazy pravekého sveta
- Obrazy starovekého sveta

Geografia

- Austrália
- Amerika
- Afrika
- Ázia
- Európa
- Slovensko

V každom regióne sa vyučujúci môže zamerať na bohatstvo a chudobu, rozdiely medzi regiónmi, environmentálne problémy.

Občianska náuka

- Moja rodina
- Moja trieda, moja škola
- Štát a právo
- Voľba povolania
- Ekonomický život v spoločnosti
- Finančná gramotnosť

Etická výchova

- Tvorivosť v medziľudských vzťahoch

- Etické aspekty ochrany prírody
- Asertívne správanie
- Prosociálne správanie
- Byť sám sebou, vedieť obhájiť svoje práva a názory
- Ekonomické hodnoty a etika
- Pozitívne vzory správania v histórii a v literatúre
- Pozitívne vzory v každodennom živote
- Zdravý životný štýl
- Masmediálne vplyvy
- Dobré meno a pravda ako etické hodnoty
- Etické aspekty vzťahu k vlastnej rodine
- Vzťah k chorým, starým, zdravotne a sociálne znevýhodneným ľuďom
- Život, telesné a duševné zdravie ako etická hodnota (MŠVVŠ SR, 2018, s.10,11,12

Štátny vzdelávací program pre gymnáziá v Slovenskej republike (ISCED 3A – Vyššie sekundárne vzdelávanie)

Štátny vzdelávací program pre gymnáziá v Slovenskej republike je podľa nového školského zákona hierarchicky najvyšší cieľovoprogramový projekt vzdelania, ktorý zahŕňa rámcový model absolventa, rámcový učebný plán školského stupňa a jeho rámcové učebné osnovy (ŠPÚ, 2023c, s.3). Uvedený štátny vzdelávací program má spolu sedem vzdelávacích oblastí, ktorým sú podobne ako v predchádzajúcich programoch priradené jednotlivé vyučovacie predmety.

Okrem siedmych vzdelávacích oblastí, ako sú uvedené v nasledujúcom texte:

1. Jazyk a komunikácia,
2. Matematika a práca s informáciami,
3. Človek a príroda,
4. Človek a spoločnosť,
5. Človek a hodnoty,
6. Umenie a kultúra,
7. Zdravie a pohyb, štátny vzdelávací program zahŕňa aj prierezové témy prechádzajúce oblasťami vzdelávania.

Konkrétne sa jedná o oblasti ako osobnostný a sociálny rozvoj, environmentálna výchova, mediálna výchova, multikultúrna výchova, ochrana života a zdravia ako aj tvorba projektu a prezentačné zručnosti. V Metodike pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov základných škôl a stredných škôl sa uvádzajú učebné predmety a témy, ktoré poskytujú priestor pre začlenenie príkladov a modelových situácií z finančnej gramotnosti reprezentujúcich reálne situácie z bežného života. Cieľom je príprava mladých na budúce osamostatnenie sa. K predmetom a témam, ktoré sú v spomenutej metodike uvedené ako možné oblasti začlenenia problematiky finančnej gramotnosti boli zaradené:

Slovenský jazyk a literatúra:

- Sloh – prosba/želanie, ospravedlnenie s vysvetlením, vyjadrenie súhlasu/nesúhlasu, tvorba otázok (žiadosť o

informáciu), rozhovor, argument/protiargument, krátke správy (sms, e-mail), reklama, inzerát, prihláška, úradný list, úradný životopis,

- štruktúrovaný životopis, žiadosť
- Komunikácia – asertívna komunikácia
- Práca s informáciami – súvislé a nesúvislé texty
- Učenie sa – kontrola plnenia plánu, projektovanie vlastnej budúcnosti

Cudzí jazyk

- Obchod a služby
- Rodina a spoločnosť
- Domov a bývanie
- Ľudské telo, starostlivosť o zdravie
- Doprava a cestovanie
- Vzdelávanie a práca
- Človek a príroda
- Voľný čas a záľuby
- Stravovanie
- Obliekanie a móda
- Šport
- Mládež a jej svet
- Vzory a ideály

Matematika

- Čísla a ich zápis
- Základné výpočtové postupy
- Vzťahy, funkcie, tabuľky a diagramy
- Výroky a logické spojky
- Pravdepodobnosť
- Štatistika

Informatika

- Reprezentácie a nástroje
- Komunikácia a spolupráca
- Informačná spoločnosť – bezpečnosť a riziká
- Informačná spoločnosť – legálnosť používania

Fyzika

- Energia okolo nás

Chémia

- Chemické reakcie, chemické rovnice
- Uhlíkovodíky dôležité v praxi
- Deriváty uhlíkovodíkov
- Látky v živých organizmoch

Biológia

- Biológia človeka a zdravý životný štýl

Dejepis

- Európska expanzia 1492 – 1914
- Vznik Slovenskej republiky (1993)

Geografia

- Vývoj obyvateľstva Európy a prognózy jeho vývoja (starnutie obyvateľstva)
- Humánna a regionálna geografia – aplikácia poznatkov na svetadiely a Slovensko

Občianska náuka

- Človek a spoločnosť
- Občan a štát
- Občan a právo
- Základné ekonomické problémy a ich riešenie
- Finančná gramotnosť

Etická výchova

- Dôstojnosť ľudskej osoby
- Dobré vzťahy v rodine
- Filozofické zovšeobecnenie dosiaľ osvojených etických zásad
- Etika práce, etika a ekonomika
- Zdravý životný štýl

Umenie a kultúra

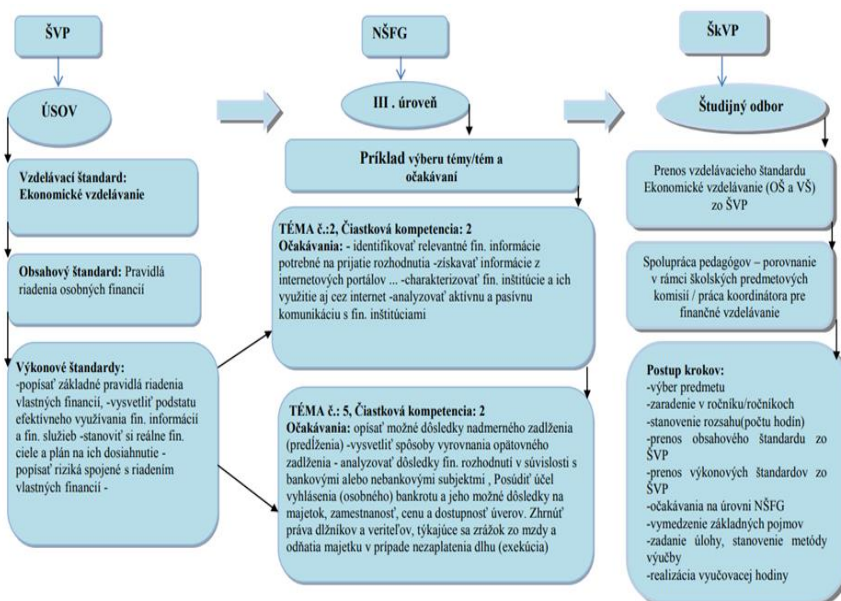
- Každodenná kultúra – experimenty
- Reklama
- Masová a populárna kultúra.

Za ťažiskové sú opäť považované predovšetkým dva učebné predmety a to matematika a občianska náuka. Metodika zároveň pripomína dôležitý etický rozmer finančnej gramotnosti.

Metodika pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov

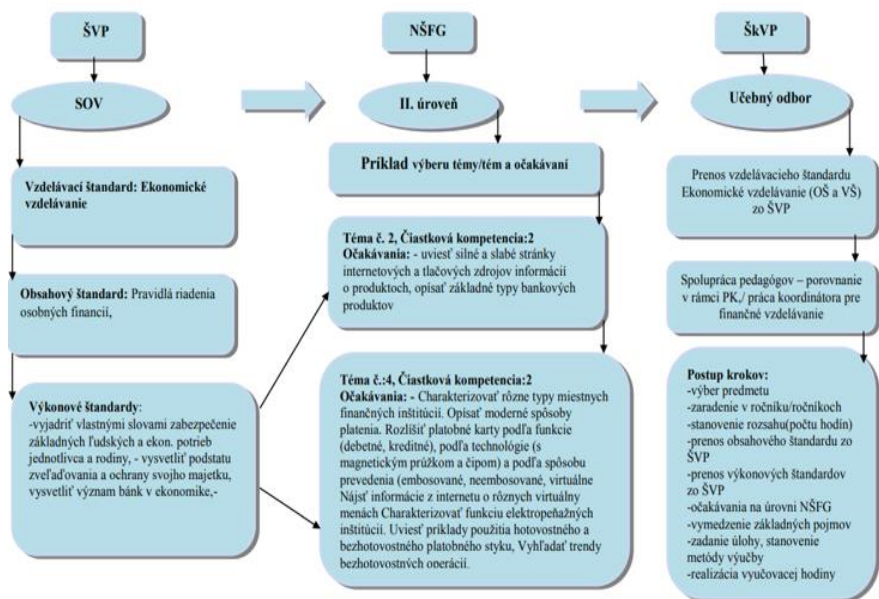
Zapracovanie tém finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov pre stredné odborné školy je bližšie špecifikované v prílohe 1 Metodiky pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov základných škôl a stredných škôl. Konkrétne sa v metodike nachádza spôsob implementácie finančného vzdelávania do vzdelávacieho procesu stredných odborných škôl vo vzťahu k zodpovedajúcemu stupňu vzdelania (MŠVVŠ SR, 2018). Začlenenie finančnej gramotnosti v rámci výchovy a vzdelávania poskytujúceho úplné stredné odborné vzdelanie, stredné odborné vzdelanie a nižšie stredné odborné vzdelanie je znázornené v nasledujúcich schémach.

Schéma 1 Začlenenie finančnej gramotnosti v rámci výchovy a vzdelávania poskytujúceho úplné stredné odborné vzdelanie

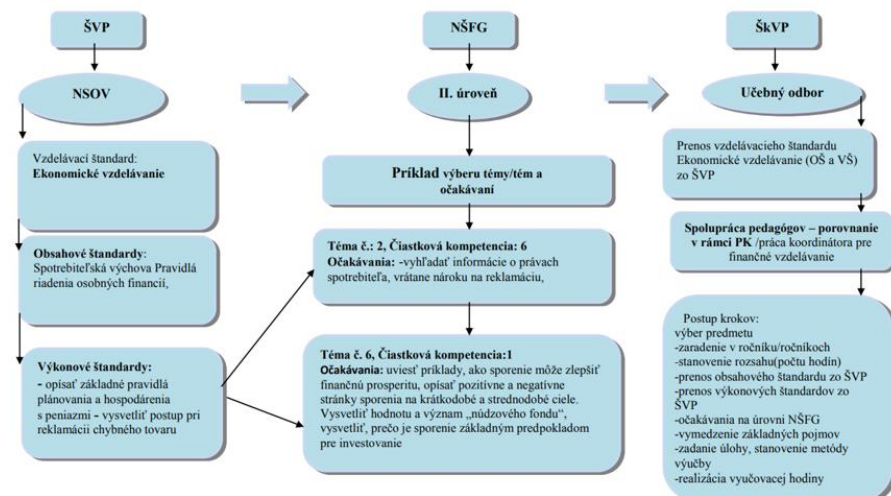
Zdroj: MŠVVŠ SR, 2018

Schéma 2 Začlenenie finančnej gramotnosti v rámci výchovy a vzdelávania poskytujúceho stredné odborné vzdelanie

Zdroj: MŠVVŠ SR, 2018

Schéma 3 Začlenenie finančnej gramotnosti v rámci výchovy a vzdelávania poskytujúceho nižšie stredné odborné vzdelanie

Zdroj: MŠVVŠ SR, 2018

„Rozhodujúcim prvkom pre začlenenie finančnej gramotnosti do vyučovania je vzájomné prepojenie NŠFG a štátneho vzdelávacieho programu. Finančné vzdelávanie na strednej škole nadväzuje na finančné vzdelávanie získané už na základnej škole. Finančná gramotnosť vo vzťahu k jednotlivým stupňom vzdelania - nižšie stredné odborné vzdelanie, stredné odborné vzdelanie a úplné stredné odborné

vzdelanie je v súčasnosti do štátnych vzdelávacích programov pre odborné vzdelávanie komplexne začlenená vo vzdelávacom štandarde „Ekonomické vzdelávanie“ formou obsahových štandardov s názvom Pravidlá riadenia osobných financií, Spotrebiteľská výchova, Výchova k podnikaniu a Svet práce (jednotný názov obsahových štandardov pre všetky stupne vzdelania) a výkonových štandardov identifikovaných vo vzťahu k stupňu vzdelania. Zaradenie výučby podporujúcej finančnú gramotnosť sa musí ako povinná súčasť vzdelávacieho procesu premietnuť aj do školských vzdelávacích programov. Finančná problematika má široký záber v rôznych oblastiach života, preto aj finančné vzdelávanie má prierezový charakter, v dôsledku čoho je možné jeho zaradenie v kategórii odborného vzdelávania v teoretickej aj praktickej oblasti v rôznych odborných predmetoch.“ (MŠVVŠ SR, 2018, s. 9).

Metodika uvádza, že pre začlenenie problematiky finančnej gramotnosti do vyučovacích predmetov školského vzdelávacieho programu je dôležité dodržať nasledujúcu postupnosť krokov:

1. získať informácie a oboznámiť sa s aktualizovaným NŠFG – témami, definovanými celkovými kompetenciami, čiastkovými kompetenciami a určenými jednotlivými očakávaniami v troch úrovniach zodpovedajúcich stupňom poskytovaného vzdelania (zistenie podstaty aktualizácie v porovnaní s verziou 1.0),
2. zaviesť do praxe, používať a uplatňovať odbornú terminológiu, odborné výrazy, zodpovedajúce veku primeranosti žiakov a úrovni doposiaľ získaných vedomostí,
3. naštudovať obsahové štandardy a výkonové štandardy vzdelávacieho štandardu Ekonomické vzdelávanie z príslušného štátneho vzdelávacieho programu, (MŠVVŠ SR, 2018)
4. „4. zapracovať obsahové a výkonové štandardy do profilu absolventa učebného/ študijného odboru školského vzdelávacieho programu,
5. stanoviť vzdelávaciu oblasť - teoretické vzdelávanie, praktická príprava z rámcového učebného plánu, v ktorej bude zapracovaná problematika finančnej gramotnosti,
6. vybrať obsahové a výkonové štandardy z profilu absolventa a pracovať s nimi v rámci konkrétnych učebných osnov predmetu/ predmetov, s ohľadom na výber tém NŠFG vo vzťahu k odboru vzdelávania.“ (MŠVVŠ SR, 2018, s.9)

Metódy a formy práce pri vyučovaní finančnej gramotnosti v regionálnom školstve

Metodika pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti odporúča používať rôzne inovatívne metódy vyučovania. Tie by mali byť prínosom nielen pre žiakov, ale aj pre samotných učiteľov. Metódy vyučovania by sa mali vyznačovať predovšetkým:

- názornosťou,
- jednoduchosťou,
- aktivitou žiakov,
- dynamickým tempom hodiny,
- zmyslupnosťou,
- využiteľnosťou,
- dôležitosťou. (MŠVVŠ SR, 2018)

Odporúčané sú predovšetkým heuristické a situačné metódy, inscenačné metódy, diskusie a diskusné hry, ktoré umožnia žiakom používať vlastnú kreativitu pri hľadaní odpovedí na otázky súvisiace s osobnými financiami a ktoré im zároveň sprostredkujú situácie veľmi podobné tým v reálnom živote. Z pohľadu heuristických metód sa odporúča:

- Dávať žiakom kreatívne problémové otázky a úlohy, ktoré sa ich bezprostredne dotýkajú. Napr. Porovnať tri ponuky telefónnych programov vhodných pre žiakov. Vybrať najvýhodnejšiu ponuku a svoj výber zdôvodniť.
- Nepredkladať žiakom k osvojeniu hotové riešenia, podporovať aktívne objavovanie efektívnych stratégií. Napr. Žiakom predložiť nevyrovnaný rodinný rozpočet. Úlohou je nájsť problém a predložiť niekoľko možností riešenia.
- Viest' žiakov k poznaniu, že každý problém má viacero možných riešení, ktoré sú ovplyvnené okolnosťami konkrétnej situácie, napr. finančnou situáciou celej rodiny, zamestnaním. (MŠVVŠ SR, 2018, s. 11).

Okrem uvedeného sa odporúča využívať kooperatívne učenie sa a postaviť finančné vzdelávanie na zručnostiach potrebných pre praktický život. Je žiaduce prekonať izolovanosť vyučovacích predmetov. Zároveň je vhodné vyučovať finančnú gramotnosť prostredníctvom IKT a viesť žiakov napríklad k využívaniu on-line finančných kalkulačiek.

Metodika odporúča do vyučovania zaradiť ďalšie metódy ako napríklad:

- Brainstorming, ktorý môže mať rôzne varianty (neštruktúrovaný brainstorming a štruktúrovaný brainstorming, voľné písanie).
- Myšlienková (mentálna) mapa, ktorá predstavuje graficky usporiadaný text s vyznačenými súvislosťami.
- Ice breaker (prelomenie ľadov), ktorý sa zaraduje na začiatok hodiny, pred úvodný informačný blok. Umožňuje bližšie zoznámenie sa.
- Doplnovačky, osemsmernky tvoria jednoduchý a časovo nenáročný metodický základ, prostredníctvom ktorého si žiaci zopakujú učivo z predchádzajúcej vyučovacej hodiny.
- Didaktické hry, ku ktorým môžeme zaradiť aj klasické skupinové hry alebo strategické hry spracované ako stolové hry alebo počítačové aplikácie (MŠVVŠ SR, 2018).

Záver

Cieľom predkladaného príspevku bolo teoreticky spracovať aktuálne poznatky o vyučovaní finančnej gramotnosti v regionálnom školstve na Slovensku. V snahe o naplnenie definovaného cieľa boli vypracované všetky časti príspevku vrátane teoretických východísk riešenej problematiky a pojmového aparátu. V príspevku bola v krátkosti obsiahnutá aj história vyučovania finančnej gramotnosti. Tá zahŕňala tiež problematiku venovanú Národnému štandardu finančnej gramotnosti, ktorý na Slovensku tvorí východisko pre finančné vzdelávanie. V hlavnej časti príspevku bola pozornosť upriamená na problematiku finančnej gramotnosti v jednotlivých štátnych vzdelávacích programoch, pričom boli uvedené vyučovacie predmety, v rámci ktorých je odporúčané zahrnúť otázky osobných financií do školských vzdelávacích programov. Na záver sme venovali priestor metodike pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti v rámci výchovy a vzdelávania v regionálnom školstve.

Resume

The aim of the presented contribution was to theoretically process current knowledge about the teaching of financial literacy in regional education in Slovakia. In an effort to fulfill the defined goal, all parts of the paper were elaborated, including the theoretical starting points of the solved problem and the conceptual apparatus. The contribution also briefly included the history of teaching financial literacy. It also included issues related to the National Standard of Financial Literacy, which forms the starting point for financial education in Slovakia. In the main part of the contribution, attention was focused on the issue of financial literacy in individual state educational programs, while teaching subjects were listed, within which it is recommended to include issues of personal finance in school educational programs. At the end, we devoted space to the methodology for the incorporation and application of financial literacy topics in the framework of education and training in regional education.

Literatúra

- BERTL, I. 2017. *Finanční gramotnost jako nástroj sociální adaptace a příležitost k překonání negativních důsledků sociálních problémů*. Praha: Česká andragogická společnost, z.s., 2017. 122 s. ISBN 978-80-905460-8-0.
- JANÍČKOVÁ, D. – LANG, J. 2013 *Finančná gramotnosť pre každého*. Nové Zámky: Inštitút finančnej gramotnosti a vzdelávania, o.z., 2013. 93 s. ISBN 978-80-971403-1-1
- KALÁTOVÁ, V. 2021. *Finanční zralost. Klíč k finanční spokojenosti*. Praha: Pavel Jeřábek – Nakladatelství PLOT, 2021. 254 s. ISBN 978-80-7428-370-3
- KIYOSAKI, R. T. 2020. *Bohatý táta, chudý táta*. Praha: Pragma, 2020. 376 s. ISBN 978-80-761-7968-4
- KOLEKTÍV AUTOROV. 2016. *Slovník finančnej gramotnosti*. 1. vyd. Prešov: Finančná akadémia, s.r.o., 2016. 74 s. ISBN 978-80-972301-0-4.

- MF SR. 2023. *Finančná gramotnosť a vzdelávanie*. [online]. 2023. [cit. 2023-03-25]. Dostupné na internete: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/financny-trh/ochrana-financnych-spotrebiteľov/financna-gramotnost-vzdelavanie/>
- MŠMT. 2010. *Národní strategie finančního vzdělávání 2010*. [online]. 2010. [cit. 2023-01-24]. Dostupné na internete: <https://www.msmt.cz/file/31443/>
- MŠ SR - MF SR. 2008. *Národní štandard finančnej gramotnosti verzia 1.0*. [online]. 2008. [cit. 2023-01-23]. Dostupné na internete: <https://www.minedu.sk/data/att/11067.pdf>
- MŠVVŠ SR – MF SR. 2014. *Národní štandard finančnej gramotnosti verzia 1.1*. [online]. 2014. [cit. 2023-06-24]. Dostupné na internete: <https://www.minedu.sk/data/att/11068.pdf>
- MŠVVŠ SR – MF SR. 2017. *Národní štandard finančnej gramotnosti verzia 1.2*. [online]. 2017. [cit. 2023-06-22]. Dostupné na internete: <https://www.minedu.sk/data/att/11359.pdf>
- MŠVVŠ SR. 2018. *Metodika pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov základných škôl a stredných škôl*. [online]. Bratislava: MŠVVŠ SR, 2018. [cit. 2023-06-24] Dostupné na internete: https://www.statpedu.sk/files/sk/metodicky-portal/metodicke-podnety/fg_metodika_01092018.pdf
- MŠVVŠ SR. 2022a. *Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách. Konsolidované znenie*. [online]. Bratislava: MŠVVŠ SR, 2022. [cit. 2023-06-24] Dostupné na internete: <https://www.minedu.sk/data/att/24534.pdf>
- MŠVVŠ SR. 2022b. *Vzdelávacie štandardy pre 1. stupeň ZŠ*. [online]. Bratislava: MŠVVŠ SR, 2022. [cit. 2023-06-20] Dostupné na internete: <https://www.minedu.sk/data/att/22680.pdf>
- MŠVVŠ SR, 2016. *Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách*. [online]. Bratislava: MŠVVŠ SR, ŠPÚ, 2016. [cit. 2023-06-22] Dostupné na internete: https://www.statpedu.sk/files/articles/nove_dokumenty/statny-vzdelavaci-program/svp_materske_skoly_2016-17780_27322_1-10a0_6jul2016.pdf
- MÜLLER, P. J. 2022. *Peniaze*. Bratislava: Ikar, 2022. 319 s. ISBN 978-80-551-8627-6
- NEMCOVÁ, L. – ŠOLCOVÁ, J. 2020. *Neformálne vzdelávanie detí a mládeže*. Banská Bystrica: Belianum, 2020. 198 s. ISBN 978-80-557-1817-0
- NIVAM. 2022. *Štátny vzdelávací program*. [online]. Bratislava: MŠVVŠ SR, 2022. [cit. 2023-06-22] Dostupné na internete: <https://www.statpedu.sk/sk/svp/statny-vzdelavaci-program/>
- OECD. 2023a. *OECD Financial Education*. [online]. 2023. [cit. 2023-07-19]. Dostupné na internete: <https://www.oecd.org/financial/education/>

- OECD. 2023b. *OECD International Network on Financial education*. [online]. 2023. [cit. 2023-07-19]. Dostupné na internete: <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-infe-overview.pdf>
- OPLETALOVÁ, A. – KVINTOVÁ, J. 2014. *Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 144 s. ISBN 978-80-244-4519-9.
- ORTON, L. 2007. *Financial literacy: Lessons from International Experience. Research Report*. [online]. Ottawa: Canadian Policy Research Networks, 2007. [cit. 2023-02-12] Dostupné na internete: https://oaresource.library.carleton.ca/cprn/48647_en.pdf
- PITEKOVÁ, J. 2022. *2 svety cestovného ruchu na Slovensku*. Kraków: Towarzystwo Słowaków w Polsce, 2022. 149 s. ISBN 978-83-8111-279-6.
- PRŮCHA, J. 2009. *Přehled pedagogiky. Úvod do studia oboru*. Praha: Portál, 2009. 272 s. ISBN 978-80-7367-567-7
- PRŮCHA, J. – VETEŠKA, J. 2014. *Andragogický slovník. 2. aktualizované a rozšířené vydanie* Praha: Grada, 2014. 320 s. ISBN 978-80-247-8993-4.
- ŠPÚ. 2009a. *Štátny vzdelávací program. Matematika. Príloha ISCED 1*. [online]. 2023. [cit. 2023-06-13].
Dostupné na internete: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/statny-vzdelavaci-program/matematika_isced1.pdf
- ŠPÚ. 2014a. *Metodika pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov základných škôl a stredných škôl. Príloha 2: Odborné texty k jednotlivým témam Národného štandardu finančnej gramotnosti verzia 1.1*. [cit. 2023-06-12]. Dostupné na internete: https://www.statpedu.sk/files/articles/nove_dokumenty/statny-vzdelavaci-program/metodika_pre_zapracovanie_material_pre_skoly.pdf
- ŠPÚ. 2014b. *Metodika pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov základných škôl a stredných škôl. Príloha č. 1:*
Spôsob implementácie finančného vzdelávania do vzdelávacieho procesu stredných odborných škôl vo vzťahu k zodpovedajúcemu stupňu vzdelania. [online]. 2014. [cit. 2023-06-12]. Dostupné na internete: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/vzdelavacie-aktivity/priloha_1.pdf
- ŠPÚ. 2014c. *Metodika pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov základných škôl a stredných škôl. Príloha č. 3: Slovník základných pojmov Národného štandardu finančnej gramotnosti verzia 1.1*. [online]. 2014. [cit. 2023-06-12]. Dostupné na internete: https://www.statpedu.sk/files/articles/nove_dokumenty/statny-vzdelavaci-program/slovník_pojmov_nsfg_pre_zs_ss.pdf

ŠPÚ. 2022. *Štátny vzdelávací program pre prvý stupeň základnej školy v Slovenskej republike*. [online]. 2022. [cit. 2023-06-13]. Dostupné na internete: <https://www.statpedu.sk/sk/svp/statny-vzdelavaci-program/svp-prvy-stupen-zs/>

ŠPÚ. 2023a. *Štátny vzdelávací program pre 1. stupeň základnej školy v Slovenskej republike. ISCED 1 – primárne vzdelávanie*. [online]. 2023. [cit. 2023-06-14].

Dostupné na internete: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/statny-vzdelavaci-program/isced1_spu_uprava.pdf

ŠPÚ. 2023b. *Štátny vzdelávací program pre 2. stupeň základnej školy v Slovenskej republike. ISCED 2 – nižšie sekundárne vzdelávanie*. [online]. 2023. [cit. 2023-06-14].

Dostupné na internete: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/statny-vzdelavaci-program/isced2_spu_uprava.pdf

ŠPÚ. 2023c. *Štátny vzdelávací program pre gymnáziá v Slovenskej republike. ISCED 3A – Vyššie sekundárne vzdelávanie*. [online]. 2023. [cit. 2023-06-14].

Dostupné na internete: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/statny-vzdelavaci-program/isced3_spu_uprava.pdf

Zákon č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon)

Ing. Zuzana Gončárová, PhD.

Katolícka univerzita v Ružomberku
Pedagogická fakulta
Katedra manažmentu
zuzana.goncarova@ku.sk

doc. Ing. Jana Piteková, PhD.

Katolícka univerzita v Ružomberku
Pedagogická fakulta
Katedra manažmentu
jana.pitekova@ku.sk

PaedDr. Ľubica Ďurajdová, PhD.

Katolícka univerzita v Ružomberku
Pedagogická fakulta
Centrum celoživotného vzdelávania
lubica.durajdova@ku.sk